

Universiteit
Leiden
The Netherlands

Sleutelfiguren: L.P. Van de Spiegel (1737-1800)

Rutgers, M.

Citation

Rutgers, M. (1999). Sleutelfiguren: L.P. Van de Spiegel (1737-1800). *Bestuurskundige Berichten*, 14(3), 15-16.
Retrieved from <http://hdl.handle.net/1887.1/item:3234247>

Version: Publisher's Version

License: [Creative Commons CC BY-NC-ND 4.0 license](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/)

Downloaded from: <http://hdl.handle.net/1887.1/item:3234247>

Note: To cite this publication please use the final published version (if applicable).

bestproducerende multinationals hun productie verplaatsten naar ontwikkelingslanden. Deze landen zijn blij met een nieuwe industrie: het levert werkgelegenheid op. Maar de vakbonden van de werknemers zijn in die landen erg zwak (georganiseerd) en niet in staat de gezondheid van de werknemers effectief te beschermen. De multinational levert ons werk en geld op, is de gedachte. Maar ook kanker een aantal jaar later.

Het zou voor een ontwikkelingsland beter zijn om de multinationals te weren of over te nemen. Dan kunnen zij veel meer zelf hun (economisch) beleid uitstippelen. Dat wordt nu nog hoofdzakelijk door de aanwezige multinationals bepaald. Zij bezitten technologische kennis, kapitaal en marketingstrategieën waarmee zij het marktproces alleen beheersen.

Naast de overweldigende invloed door economische bronnen, heeft de internationale corporatie ook veel invloed op de politiek van een ontwikkelingsland. Diplomatie, het subsidiëren van politieke partijen of kandidaten, het geven van steekpenningen en zelfs spionage zijn middelen om de politiek mee te beïnvloeden.

Veel multinationals hebben een vermogen dat groter is dan menig staat bezit. Daardoor blijven zij invloedrijke actoren in de wereldpolitiek. Maar het is voor de leefomstandigheden en het milieu in de ontwikkelingslanden beter dat hun invloed flink gereduceerd wordt.

Gert Varkevisser

Student Bestuurskunde in Leiden.

Advertentie

EEN SCHONE WAS VOOR DE HELE KLAS

LEASE

STUDENTEN HUREN HUN WASMACHINE, DROOGAUTOMAAT ETC. BIJ SPLASH LEASE!

VANAF **ƒ 38,- P. M.**

0800-0220202

SPLASH LEASE

Internet: www.splash.nl/splash - E-mail: info@splash.nl

Sleutelfiguren

Door Mark Rutgers

L.P. Van de Spiegel (1737-1800)

Expliciete aandacht van een Nederlandse auteur voor de inrichting en werking van het 'openbaar bestuur' is tot de achttiende eeuw niet te vinden in de Nederlanden. In het eerste leerboek bestuurskunde in Nederland, Van Poelje's *Algemene inleiding tot de bestuurskunde* (1941) wordt de *Schets* als het

S C H E T S
D E R
R E G E E R K U N D E,
I N B E T R E K K I N G T O T H A A R E
O O G M E R K E N
E N
M I D D E L E N.
D O O R
M^r. L. P. V A N D E S P I E G E L,

*In leven Raadpenſonaris van Holland
en Westfriesland, &c.*

Il fera toujours beau de gouverner les Hommes, en
les rendant plus heureux.

MONTESQUIEU.

T E A M S T E R D A M, B Y
P. D E N H E N G S T,

1 8 0 1.

oudste bestuurskundige geschrift in Nederland genoemd en in het verlengde daarvan Van de Spiegel de eerste Nederlandse bestuurskundige. De eerder besproken Filips van Leiden en Hugo de Groot zijn weliswaar interessante voorlopers, maar geen 'bestuurskundigen'. Op bijvoorbeeld het politiek filosofische vlak is in de 18e eeuw volop werk te vinden, bijvoorbeeld van Pieter de la Court (inderdaad, naar hem is het gebouw van de FSW is vernoemd) en Spinoza. Beschouwingen over bestuur en staatsinrichting zijn zelfs wel te vinden, zoals in Simon van Slingelandts's *Staatkundige geschriften* (gepubliceerd in 1784/5). Het eerste meer bestuurskundige geschrift is echter de *Schets der Regeerkunde* uit 1786. Daarbij moet worden bedacht dat de benaming 'regeerkunde' weinig specifieke betekenis heeft in de 18e eeuw. Er was nog geen eenduidige betekenis voor regering, administratie en/of bestuur; ze werden volstrekt door elkaar gebruikt.

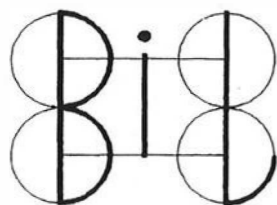
De *Schets der Regeerkunde* is een zogenaamd pamflet: een korte verhandeling

(32 pagina's in dit geval) waarin een onderwerp wordt besproken en aan een breed publiek ter beschikking wordt gesteld. De *Schets* is de gedrukte versie van een 'collegedictaat', waarvan afschriften circuleerden die de auteur niet bevielen.

In de *Schets* wordt de regeerkunde beschreven als 'de wetenschap om eene Burgelijke maatschappij te leiden, ter verkrijging van het grootste geluk.' Er zijn twee bronnen voor dat geluk: geestelijke en materiële. Daaruit volgen de thema's die vervolgens tot de regeerkunde worden gerekend: godsdienst (alleen de materiële aspecten, zoals de kerkbouw), burgerlijke deugden, 'nuttigheden', vrijheid, veiligheid, gezondheid en 'overvloed'. De auteur richt zich tot degenen die 'nuttige leden der maatschappij' willen worden en degenen die wellicht deel gaan nemen aan het openbaar bestuur. Zijn studenten waren ongetwijfeld de zonen van de Hollandse regenten uit die tijd.

De *Schets* vormt een (rudimentaire) theorie van het bestuurlijk handelen en de staatstaken. Beknopt worden allerlei raadgevingen geboden en wordt bijvoorbeeld het belang van religieuze tolerantie uitgelegd: dat is goed voor de handel. In omvang en diepgang is het niet te vergelijken met bijvoorbeeld de Duitse Cameralisten uit die tijd.

Nu is er nog iets opmerkelijks: de *Schets der Regeerkunde* is gepubliceerd als anoniem pamflet in 1786. Op een herdruk uit 1801 wordt L.P. Van de Spiegel als auteur vermeld. Van de Spiegel was de laatste (echte) raadspensionaris en had een lange carrière in de openbare dienst gehad. Als prinsgezinde was hij zelfs naar Duitsland gevlucht tijdens de schermutselingen tussen prinsgezinden en patriotten eind 18e eeuw. Het was kortom, een persoon van naam die bovendien meerdere verhandelingen geschreven had. Waarom stond zijn naam dan niet op het oorspronkelijke pamflet? Van de Spiegel was in 1800 overleden en dus niet betrokken bij de herdruk. Die herdruk werd opmerkelijk genoeg betaald door een patriot: Swildens. Hij zette Van de Spiegel's naam op het titelblad. De meeste hedendaagse bestuurskundigen schrijven in navolging van Van Poelje de *Schets* zonder meer aan Van de Spiegel toe. Toch is het zeer goed denkbaar dat Swildens de auteur is en dat deze zijn ideeën niet onder eigen naam durfde te publiceren (n.b. Van Poelje was vrijwel zeker op de hoogte van de onzekerheid over het auteurschap). Waarschijnlijk komen we er nooit achter wie het werkje echt heeft geschreven; daarmee is Van de Spiegel een nogal betwistbare 'eerste bestuurskundige'. Niet dat dat nu zo erg is, hij heeft immers ook geen navolging gehad: de *Schets der Regeerkunde* vormt een eenzame verschijning in de geschiedenis van ons vakgebied.

**Bestuurskundige
Interfacultaire
vereniging
Leiden**

Hilsen fra Iris!

- Eller 'Norge: en veldige erfaring' -

I. Overduin

UNIVERSITY OF BERGEN

Department of Research and Education

Office for Foreign Students

Iris Overduin is een derdejaars studente bestuurskunde en zit in de redactie van Bestuurskundige Berichten. Zij studeerde dit afgelopen half jaar in de stad Bergen in Noorwegen. Dit zal de laatste keer zijn dat zij in de BB vertelt over haar ervaringen in deze noordelijke studentenstad.

Op het moment dat deze column gelezen wordt, ben ik al weer thuis. Echter op het moment dat ik dit schrijf, heb ik nog 23 nachten te gaan in het vreemde, prachtige en unieke Noorwegen. Ik heb hier een zeer gemengd gevoel over; aan de ene kant wil ik wel naar huis omdat ik mijn vriend, mijn vriend(inn)en en familie mis, maar aan de andere kant... Ik heb het hier zo ongelofelijk naar mijn zin. De tijd is hier verschrikkelijk snel gegaan en ik wil nog zo veel doen. Ik zal Bergen heel erg missen.

Het wordt nu tijd dat ik iets vertel over het verloop van mijn verblijf in het buitenland. Ik heb veel vragen gehad van mensen die nog twijfels hebben over het doorbrengen van een semester in het buitenland. Hoe verloopt nu een studie over de grens? Natuurlijk is het onmogelijk mijn ervaringen te generaliseren. Ik heb al gemerkt aan de ervaringen van mijn collega-redacteur David-Paul, dat de Universiteit van Stockholm heel anders is dan de Universiteit van Bergen. Ik kan dus alleen mijn verhaal vertellen en dan kan ik maar één advies geven: doen. Ga naar het buitenland. Ik twijfelde eerst ook, maar nu vind ik het de beste beslissing die ik ooit in mijn leven heb genomen.

Met betrekking tot de voorbereidingen wil ik graag verwijzen naar mijn column in de BB van januari. Ik eindigde met het bericht dat ik nog een aantal dingen moest regelen, zoals formulieren voor de Informatie Beheer Groep en een verzekering. Dit is allemaal voortreffelijk gegaan. Denk er wel aan dat hier ruim op tijd mee begonnen moet worden. Op zeven januari vertrok ik dus met de bus vanuit Amsterdam, zodat ik op negen januari aankwam in Bergen. Dit had ik niet moeten doen. Ik heb echt een waardeloze reis gehad.

Ik moest twee keer overstappen en mijn bus kreeg tot twee keer toe pech op de snelweg in Zweden. Na een slopende reis van dertig uur kwam ik eindelijk aan in Oslo. Gelukkig kon ik hier overnachten bij een vriendin, zodat ik de volgende dag min of meer fris aan mijn treinreis kon beginnen. De reis, die mij dwars door het binnenland voerde, was prachtig. Daar kan ik dus zeker niet over klagen. Bevroren watervallen, sneeuwvlaktes, bossen, afgronden, dorpjes en heel veel bergen. Toen ik na zeven uur 'treinen' arriveerde in Bergen, wachtte mij het volgende probleem: de receptie van het studentencomplex was dicht (althoewel zij had gezegd dat zij dat weekend open zou zijn), zodat ik twee nachten in een hotel moest doorbrengen. Een slecht begin dus. Gelukkig kreeg ik later het geld wat ik aan het hotel besteed had, keurig terug.

Iedere buitenlandse student komt in het zelfde studentencomplex terecht: Fantoft, ongeveer vijf kilometer buiten het centrum van Bergen. Dat betekent dat ik met de bus naar het centrum moet rijden (en dus de universiteit). Ik heb daarnaast ook nog een fiets aangeschaft, aangezien een buskaart vrij prijzig is. Alle dertienhonderd (!) kamers in Fantoft zijn min of meer hetzelfde, behalve dat sommige kamers een keuken moeten delen, en andere een eigen keukentje hebben. De faciliteiten en de kamer zijn boven mijn verwachtingen. Ik heb een eigen telefoon, al het nodige (houten) meubilair, veel kastruimte en een eigen badkamer met douche, wastafel en toilet. Ik woon op de achttiende verdieping en heb dus een prachtig uitzicht op Bergen.

Aan activiteiten ontbreekt het hier zeker niet. Drie keer in de week wordt er op groot doek een (recente)